

Uloga lokalnih akcijskih grupa u razvoju ruralnih područja Republike Hrvatske

Barišić, Marko

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:687702>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Marko Barišić

Preddiplomski sveučilišni studij

Smjer Agroekonomika

**Uloga lokalnih akcijskih grupa u razvoju ruralnih područja
Republike Hrvatske**

Završni rad

Osijek, 2022.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Marko Barišić

Preddiplomski sveučilišni studij

Smjer Agroekonomika

**Uloga lokalnih akcijskih grupa u razvoju ruralnih područja
Republike Hrvatske**

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. prof.dr.sc. Tihana Sudarić, mentor
2. izv.prof.dr.sc. Snježana Tolić, član
3. prof.dr.sc. Ružica Lončarić, član

Osijek, 2022.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda, smjer Agroekonomika

Završni rad

Marko Barišić

Uloga Lokalnih akcijskih grupa u razvoju ruralnih područja Republike Hrvatske

Sažetak:

Ruralnim područjem smatra se cijelo područje Republike Hrvatske, osim administrativnih centara četiri grada, a to su Zagreb, Osijek, Split i Rijeka. Republika Hrvatska je svrstana u grupu ruralnih zemalja, jer se čak 91,6% od ukupnog prostora RH nalazi na ruralnom području, 88,7% naselja nalazi se na ruralnom području, a 47,6% stanovnika RH živi na ruralnom području. Republika Hrvatska ima zaista velik potencijal za razvoj ruralnih područja. Pogled u budućnost, poticanje inovacija i digitalizacija poljoprivrede mogu uvelike utjecati na razvoj ruralnih područja. Cilj je da u budućnosti ruralno područje Republike Hrvatske bude privlačno stanovnicima i posjetiteljima, atraktivno i ugodno za život, rad i boravak. Cilj ovoga rada je utvrditi koja je uloga lokalnih akcijskih grupa u razvoju ruralnih područja Republike Hrvatske te istražiti na koji način i kojim aktivnostima lokalne akcijske grupe utječu na razvoj ruralnih područja.

Ključne riječi: ruralna područja, potencijal, lokalne akcijske grupe, ranjivije skupine

Broj stranica: 22

Završni rad je pohranjen: u Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek
Undergraduate university study Agriculture, course Agroeconomics

BSc Thesis

Role of Local Action Groups in rural development of the Republic of Croatia

Summary:

At the level of implementation of the Rural Development Program for the period 2014.-2020., the rural area is considered the entire territory of the Republic of Croatia, with the exception of administrative centers of four cities, and those are Zagreb, Osijek, Split and Rijeka. The Republic of Croatia is classified into a group of rural countries, as 91,6% of the total area of the Republic of Croatia is in the rural area, 88,7% of the settlements are located in the rural area, and 47,6% of the inhabitants of the Republic of Croatia live in the rural area. The Republic of Croatia has a great potential for rural development. Looking to the future, encouraging innovation and digitalization of agriculture can greatly affect the development of rural areas. The aim is that in the future the rural area of the Republic of Croatia will be appealing to residents and visitors, attractive and comfortable for life, work and stay. The aim of this research is to identify the role of Local Action Groups in the development of rural areas of the Republic of Croatia and to explore in what way and by which activities of Local Action Groups influence the development of rural areas.

Keywords: rural areas, potential, Local Action Groups, vulnerable groups

Number of pages: 22

BSc Thesis is archived in Library of Faculty of Agriculture in Osijek and in digital repository of Faculty of Agriculture in Osijek.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. MATERIJAL I METODE.....	3
3. REZULTATI I RASPRAVA.....	4
3.1. Zajednička poljoprivredna politika.....	4
3.1.1. Novi ZPP 2023.-2027.	4
3.2. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj.....	5
3.3. Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske	5
3.3.1. Značajke programa ruralnog razvoja	6
3.3.2. Primjeri dobre prakse.....	7
3.4. Mreže za ruralni razvoj	10
3.4.1. LEADER mreža Hrvatske.....	10
3.4.2. Hrvatska mreža za ruralni razvoj (HMRR)	11
3.4.3. Nacionalna ruralna mreža	11
3.5. Lokalne akcijske grupe	12
3.5.1. Lokalne akcijske grupe u Republici Hrvatskoj	12
3.5.2. Lokalna razvojna strategija	14
3.6. Lokalne akcijske grupe u Osječko-baranjskoj županiji	14
3.6.1. LAG Karašica.....	14
3.6.2. LAG Strossmayer	15
3.6.3. LAG Baranja	15
3.6.4. LAG Vuka-Dunav	16
3.7. Budućnost ruralnih područja	17
3.7.1. Pametna sela.....	18
4. ZAKLJUČAK.....	20
5. POPIS LITERATURE	21

1. UVOD

Moderna definicija ruralnog razvoja uključuje višesektorski, integralni i održivi razvoj ruralnog područja. Cjelovit razvoj ruralnih područja je izuzetno važan zbog diversifikacije ruralne ekonomije koja se u vrijeme suvremenih strukturnih procesa i zbivanja suočava s brojnim problemima poput depopulacije, starenja stanovništva, fosilizacije pejzaža te generalno sve lošijim socio-ekonomskim pokazateljima koji čine ovaj prostor pasivnim i nepoželjnim za život (Ministarstvo poljoprivrede).

Održivost je ključna komponenta razvojnog procesa zbog važnosti uravnoteženja razvoja društva, gospodarstva i okoliša koja vodi do postojanog i kontinuiranog razvoja, a bez opasnosti za ugrožavanje bilo kojeg elementa koji čini integralni dio razvojnog procesa (Ministarstvo poljoprivrede). Krajnji cilj jasno je definiran razvojni put koji će dovesti do gospodarske, društvene i političke promjene u svrhu poboljšavanja kvalitete života cjelokupne populacije ruralnog prostora.

Slabo razvijen ruralni prostor loših gospodarskih i društvenih karakteristika ne predstavlja problemsko područje samo sebi već i u puno širem prostoru. U kontekstu države, niska razvijenost ruralnog prostora predstavlja opterećenje razvoju zemlje u cjelini što posljedično implicira da je razvoj problemskih (većinom ruralnih) područja imperativ svake države u kojoj značajan dio teritorija i stanovništva predstavljaju prostori spomenutih karakteristika (Ministarstvo poljoprivrede). U slučaju zapostavljanja razvoja ruralnog prostora posljedice za cijelu državu mogu biti: nekorištenje resursne osnove i slaba valorizacija postojećih strateških prednosti radi loših strukturnih pokazatelja problemskih područja te slabljenje prostorno-funkcionalne integracije teritorija zbog depopuliranosti značajnog dijela prostora.

Kako bi se preokrenuli gore opisani trendovi slabljenja socio-ekonomskih pokazatelja potrebno je identificirati i aktivirati lokalne aktere koji bi postali početni pokretači razvoja svog područja.

Na razini provedbe Programa ruralnog razvoja za razdoblje 2014.-2020., ruralnim područjem smatra se cijelo područje Republike Hrvatske, osim administrativnih centara četiri grada, a to su Zagreb, Osijek, Split i Rijeka. Republika Hrvatska je svrstana u grupu ruralnih zemalja, jer se čak 91,6% od ukupnog prostora RH nalazi na ruralnom području, 88,7% naselja nalazi se na ruralnom području, a 47,6% stanovnika RH živi na ruralnom području. Hrvatska ima sve

predispozicije za održivi ruralni razvoj za koji je Europska unija osigurala zaista značajna financijska sredstva (Ministarstvo poljoprivrede).

Osim ruralnog područja i ruralnog stanovništva, važno je spomenuti i važnost djelovanja lokalnog razvoja koji se odvija unutar ruralnog područja. Dionici lokalnog razvoja su predstavnici javnog (županije, gradovi, općine), gospodarskog (obrtni, poduzeća) te civilnog (udruge, OPG-i, fizičke osobe) sektora (Ministarstvo poljoprivrede). Lokalni razvoj odvija se putem lokalnih akcijskih grupa (LAG). Lokalne akcijske grupe pružaju direktnu potporu lokalnim razvojnim dionicima i projektima nacionalnih programa ruralnog razvoja. Lokalnim akcijskim grupama u Hrvatskoj nastoji se potaknuti komuniciranje te razmjena iskustava i suradnja. Također se nastoji dati poticaj srodnim razvojnim inicijativama i ruralnim područjima Republike Hrvatske.

Cilj ovoga istraživanja je napraviti pregled sustava potpore ruralnom razvoju kroz lokalna područna partnerstva, odnosno, lokalne akcijske grupe i nacionalne mreže za ruralni razvoj.

2. MATERIJAL I METODE

Teorijski dio rada temelji se na istraživanju i analiziranju literature dostupne na web stranicama Ministarstva poljoprivrede, Hrvatske mreže za ruralni razvoj, LEADER mreže Hrvatske, Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju te mnogih drugih usko vezanih uz ovu tematiku. Obradom prikupljene literature doći ćemo do određenih spoznaja o ruralnome razvoju, njegovim problemima te njegovim potencijalima u Republici Hrvatskoj. Također ćemo istražiti dostupnu literaturu vezanu uz ideju pametnih sela u smislu budućnosti ruralnih područja te ulogu, rad i djelovanje lokalnih akcijskih grupa na području Republike Hrvatske i prikazati na koji način one utječu na razvoj ruralnih područja i stanovnike koji u njima žive. U radu će se primjenjivati metode sinteze i analize kod rezultata istraživanja kako bi se identificirali određeni izazovi, ali i ponudile daljnje smjernice za razvitak kroz potencijale ruralnog područja u RH.

3. REZULTATI I RASPRAVA

3.1. Zajednička poljoprivredna politika

Otkako je osnovana Europska zajednica, poljoprivreda predstavlja jednu od vrlo važnih tema, ali i jednu od osnovnih točaka Rimskih ugovora iz 1957. godine. Takva usmjerenost ka poljoprivredi posljedica je nestašice hrane i poljoprivrednih proizvoda i zaliha u Europi po završetku Drugog svjetskog rata. Rimskim ugovorima definirane su i određene osnovne točke Zajedničke poljoprivredne politike te je ona tako postala jedna od najstarijih politika Europske unije. Zajednička poljoprivredna politika osnovana je 1962. godine, a predstavlja skup raznih mjera i programa subvencioniranja poljoprivrede u državama članicama Europske unije. Osnovni ciljevi ove politike su osiguravanje razumnih cijena poljoprivrednih proizvoda za europske potrošače, ostvarivanje zadovoljavajućeg dohotka za poljoprivrednike te očuvanje ruralnih područja. Pravila Zajedničke poljoprivredne politike reguliraju proizvodnju, prodaju i plasiranje proizvoda u Europskoj uniji, a poseban naglasak se stavlja na razvoj ruralnih područja.

Europski poljoprivrednici zauzimaju ključnu ulogu u društvu i gospodarstvu. Oni nastoje osigurati europske građane s opskrbom zdrave, sigurne i cjenovno prihvatljive hrane. Uz proizvodnju, osiguravaju i vitalnost naših ruralnih područja te štite okoliš. Kreiranjem Zajedničke poljoprivredne politike Europska unija nastoji podržati poljoprivrednike u izvršavanju zadaća od javne koristi. U Zajedničku poljoprivrednu politiku su uključene sve države članice Europske unije. Ova politika je ključna za zaštitu budućnosti europske poljoprivrede i života u ruralnim područjima.

3.1.1. Novi ZPP 2023.-2027.

Novom Zajedničkom poljoprivrednom politikom naglasak će biti stavljen na rezultate i djelotvornost mjera, umjesto trenutnih postojećih pravila i usklađenosti (Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju). Države članice mogu same odlučiti i pronaći rješenje na koji način će najbolje ispuniti zajedničke ciljeve nove politike, a istovremeno će odgovarati na specifične potrebe svojih poljoprivrednika.

Zajednička poljoprivredna politika funkcionira na način da se neprestano prilagođava svim izazovima s kojima se suočava europska poljoprivreda. Nova politika bit će jednostavnija i pristupačnija potrebama poljoprivrednika, na temelju sljedeća tri strateška cilja (Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju):

- Povećanje produktivnosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnja na klimatske promjene
- Jačanje konkurentnosti poljoprivredno – prehrambenog sektora
- Obnova ruralnog gospodarstva i unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima

3.2. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

Cilj Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj je jačanje europske politike ruralnog razvoja i pojednostavljenje njezine provedbe (Europska komisija). Ovaj fond poboljšava upravljanje i kontrolu nad politikom ruralnog razvoja.

Sredstvima fonda mogu se koristiti poljoprivredni gospodarski subjekti, poljoprivredne organizacije, udruge i sindikati, udruge za zaštitu okoliša, organizacije koje pružaju usluge u kulturi zajednice, uključujući medije, udruge žena, poljoprivrednici, šumari i mladi (Europska komisija).

3.3. Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske

Razvoj ruralnih područja financiran je sredstvima Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Dugoročni cilj je povećanje konkurentnosti poljoprivrede, održivo upravljanje prirodnim resursima i uravnotežen razvoj ruralnih područja. Program ruralnog razvoja za razdoblje 2014.-2020. godine vrijedan je 2,4 milijarde eura. U prijelaznom razdoblju 2021.-202. godine nastavit će se provoditi svi programi ruralnog razvoja, ali uz povećanje alokacija iz višegodišnjeg financijskog okvira (Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj) te sredstava Europskog plana oporavka za 901 milijun eura te ukupna alokacija iznosi 3,2 milijarde eura. Programom je definirano 19 mjera koje imaju za cilj povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede, šumarstva i prerađivačke industrije, ali i unaprjeđenja životnih i radnih uvjeta u ruralnim područjima uopće (Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju).

Politika ruralnog razvoja kroz različite mjere znatno doprinosi ekonomiji poljoprivrednih gospodarstva i poboljšanju uvjeta života u ruralnim područjima. Zajednička poljoprivredna politika je jedna od nekoliko politika Europske unije koje doprinose unaprjeđenju ruralnih područja. Tome doprinose i ostale politike, poput kohezijske politike, kojom se također osiguravaju znatna financijska sredstva Europske unije za ruralna područja. Instrumenti za povezivanje Europe, nacionalni fondovi i strategije te ostale makro i sektorske politike, također imaju značajan utjecaj na ruralne zajednice, a u okviru mnogih fondova Europske unije promiče se ruralni razvoj (Ruralni razvoj – smjernice i primjeri dobre prakse).

Politika za Hrvatsku, kroz ovaj program ruralnog razvoja, fokusirala se na tri dugoročna strateška cilja:

- Poticanje konkurentnosti poljoprivrede
- Osiguravanje održivog upravljanja prirodnim resursima i klimatskim promjenama
- Postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih područja, uključujući stvaranje i očuvanje radnih mjesta. Ovim financiranjima pomaže se ekološkoj i teritorijalnoj ravnoteži, ublažavanju i prilagodbi klimatskim promjenama, uvođenju inovacija u poljoprivredni sektor te se osigurava zdrava i dovoljna količina hrane za sve građane Europske unije (Ruralni razvoj – smjernice i primjeri dobre prakse).

3.3.1. Značajke programa ruralnog razvoja

Najmanje 30% financijskih sredstava namijenjeno je mjerama važnima za okoliš i pitanje klimatskih promjena, a velik dio tih sredstava usmjerava se i raspoređuje putem bespovratnih sredstava i godišnjih plaćanja poljoprivrednicima koji prijeđu na ekološki prihvatljiv uzgoj.

Najmanje 5% financiranja iz Programa ruralnog razvoja usmjereno je na djelovanja koja se temelje na LEADER pristupu, što bi ujedno značilo lokalni razvoj pod vodstvom zajednice (Europska komisija).

Programima ruralnog razvoja podupire se i inicijativa pametnih sela, koja ima za cilj osigurati prilagodljiv paket mehanizama za omogućavanje, njegovanje i širenje inovacija u ruralnim područjima širom Europe, kako bi se pronašla najbolja rješenja za slične prepreke s kojima se suočavaju stanovnici ruralnih područja.

Putem financijskih instrumenata Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj funkcionira kao izvor zajmova, mikro kredita, jamstava i vlasničkog kapitala dostupnih podnositeljima zahtjeva u ruralnim područjima, poljoprivredi i šumarstvu koji pokreću financijski isplative projekte koji su u skladu s prioritetima fonda (Europska komisija).

3.3.2. Primjeri dobre prakse

OPG Krešimir Čolić iz Županje jedan je od primjera dobre prakse. Cilj njegovog projekta bio je povećati učinkovitost i profitabilnost pčelinjaka, proširiti postojeći broj košnica i ostvariti samozaposlenje, a vremenom i posao za cijelu obitelj te za vrijeme sezone zaposliti dodatne radnike. Za dobivanje ove zlatne guste tekućine zaslužene su pčele, koje procesom pretvorbe slatkog cvjetnog nektara proizvode med raznih boja, okusa, mirisa i sastava. Vodeći se činjenicom kako je med najsavršeniji proizvod prirode, OPG se odlučio upravo na njega. Kako je postojeća oprema OPG-a ograničavajući faktor za postojeću proizvodnju i nije adekvatna za daljnje širenje pčelinjaka, ovim projektom željelo se osigurati optimalno funkcioniranje proizvodnje, prikupljanjem različitih vrsta meda cjenjenijih na tržištu. Sredstva su iskorištena za podizanje kapaciteta u proizvodnji sortnog meda, kupnjom dvije pčelarske prikolice i mini (solarne) elektrane koja je uvelike pomogla u odrađivanju posla direktno na pčelinjaku. O načinu financiranja kroz mjeru Potpore razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava bili su upoznati od samog početka financiranja na nacionalnoj razini, a nesebičnu i stručnu pomoć u realizaciji projekta pružio je LAG „Šumanovci“ (Ruralni razvoj – smjernice i primjeri dobre prakse).

Slika 1. Med OPG-a Krešimir Čolić, Županja

Izvor: <https://prvakucameda.business.site/>

Još jedan primjer dobre prakse je i OPG Mate Bušelić iz Kozica. OPG Mate Bušelić nastavio je dugogodišnju pčelarsku tradiciju svoje obitelji te se u Kozici nedaleko od Vrgorca zajedno sa svojim sinom uspješno bavi pčelarstvom. Uspjeh OPG-a i kvalitetu proizvoda potvrđuju i brojne nagrade osvojene na državnim i međunarodnim natjecanjima. Kako bi povećao konkurentnost svog gospodarstva i istovremeno ga modernizirao, OPG Bušelić se prijavio na natječaj za potporu razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava te dobio sredstva u iznosu od 15.000 EUR. Sredstva su iskorištena za povećanje broja pčelinjih zajednica, čime se povećao i prinos meda na OPG-u. Također, novom opremom se uštedilo na vremenu, a poboljšala se i kvaliteta

obavljanja aktivnosti nužnih za dobivanje kvalitetnog meda i drugih proizvoda poput voska i slično (Ruralni razvoj – smjernice i primjeri dobre prakse).

Slika 2. Pčelar Mate Bušelić iz Kozica

Izvor: <https://www.agroklub.com/>

3.4. Mreže za ruralni razvoj

Povezivanju i umrežavanju civilnog, javnog i privatnog sektora i njihov zajednički rad na osmišljavanju i provedbi lokalnih razvojnih strategija potiče razvoj ruralnih područja. U tu svrhu Europska unija podržava program LEADER koji se provodi u svim zemljama članicama EU u okviru mjera nacionalnih programa ruralnog razvoja. Provedbi uvelike doprinose mreže za razvoj ruralnih područja. U Republici Hrvatskoj razlikujemo 3 takve mreže: Leader mreža Hrvatske, Hrvatska mreža za ruralni razvoj i Nacionalna ruralna mreža.

Europska unija podržala je LEADER program kao krovni sveobuhvatni program razvoja ruralnih područja. Program je kreiran s ciljem pružanja podrške projektima ruralnog razvoja koji su pokrenuti na lokalnoj razini u svrhu revitalizacije ruralnih područja, ali i stvaranja novih radnih mjesta.

Pristup LEADER (franc. Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale - veze između ruralne ekonomije i razvojnih aktivnosti), povezan je s lokalnim osnaživanjem kroz razvoj lokalne strategije i raspodjelu resursa, a predstavlja metodu mobiliziranja potencijala ruralnih zajednica za provedbu razvojnih aktivnosti u njihovom području (LEADER mreža Hrvatske). LEADER program funkcionira pristupom „odozdo prema gore“ u kojem se poljoprivrednici, ruralna gospodarstva, lokalne organizacije, javna tijela i pojedinci iz raznih sektora udružuju u lokalne akcijske grupe, a one kreiraju svoje lokalne strategije za razvoj i upravljaju svojim proračunima (Leader mreža Hrvatske)

3.4.1. LEADER mreža Hrvatske

LEADER mreža Hrvatske je nacionalna nevladina asocijacija, odnosno udruženje lokalnih akcijskih grupa i potpornih organizacija/institucija isključivo iz javnog i civilnog sektora za integralni lokalni razvoj koje djeluju na nacionalnoj razini te pružaju stručnu pomoć lokalnim akcijskim grupama i njihovim multi-sektorskim razvojnim dionicima (LEADER mreža Hrvatske).

Ova mreža osnovana je na inicijativu 20 lokalnih akcijskih grupa u ruralnom razvoju te 7 institucija i organizacija nacionalne razine djelovanja, a osnovana je u Karlovcu 12. travnja 2012. godine (LEADER mreža Hrvatske).

Lokalno vođen pristup odozdo prema gore u okviru inicijative LEADER pokazao se učinkovitim u izgradnji lokalnih kapaciteta te u promicanju socijalne uključenosti, smanjenju siromaštva i stvaranju radnih mjesta u lokalnom gospodarstvu. Upravo takav pristup provode lokalne akcijske grupe u Hrvatskoj, kao glavni akteri LEADER koncepta. Zadatak im je izrada lokalnih razvojnih strategija (LRS) te usmjeravanje i praćenje njihove provedbe uključujući korištenje sredstava iz mjera ruralnog razvoja, pritom povezujući lokalne dionike iz sva tri sektora (javnog, privatnog i civilnog). Njihovo financiranje također dolazi iz Programa ruralnog razvoja, točnije mjere 19 - potpora za lokalni razvoj u sklopu inicijative LEADER (Ruralni razvoj – smjernice i primjeri dobre prakse).

3.4.2. Hrvatska mreža za ruralni razvoj (HMRR)

Hrvatska mreža za ruralni razvoja osnovana je 2007. godine, a povezuje organizacije civilnog društva u Hrvatskoj s ciljem zajedničkog djelovanja, partnerstva i prijenosa znanja s vizijom poboljšanja uvjeta za kvalitetan život u ruralnim područjima. Ova mreža pokrenula je i organizirala Hrvatski ruralni parlament koji okuplja sudionike iz svih krajeva Hrvatske. Parlament okuplja udruge koje se bave ruralnim razvojem, znanstvene i stručne organizacije, ministarstva i državna upravna tijela, jedinice lokalne samouprave, poduzetnike, obrtnike, poljoprivredne proizvođače i mnoge druge dionike ruralnog razvoja (Hrvatska mreža za ruralni razvoj).

3.4.3. Nacionalna ruralna mreža

Nacionalna ruralna mreža djeluje kao platforma za umrežavanje i dijeljenje informacija o Programu ruralnog razvoja prema dionicima koji djeluju u ruralnim područjima ili su vezani uz ista. Članstvo omogućava članovima međusobnu suradnju, podršku i umrežavanje sukladno jednakim ciljevima i interesima. Uspjeh mreže ovisi o prvenstveno o zainteresiranosti članova za međusobnu razmjenu informacija, strukturiranom dijalogu i zajedničkom djelovanju u svrhu poboljšanja života i rada u ruralnim područjima (Nacionalna mreža za ruralni razvoj).

3.5. Lokalne akcijske grupe

Lokalne akcijske grupe su tijela osnovana u Europskoj uniji, a namijenjena su pružanju podrške razvoju ruralnih područja (lokalna akcijska grupa Sjeverna Istra). One okupljaju predstavnike javnog, civilnog i gospodarskog sektora koji se zajedno dogovaraju s ciljem razvoja njihovog područja. Lokalne akcijske grupe su originalan i važan dio pristupa LEADER programu.

Lokalna akcijska grupa posjeduje usvojen statut, definirane ciljeve i usvojenu lokalnu razvojnu strategiju. Na osnovu usvojene razvojne strategije područja lokalne akcijske grupe, objavljuju se natječaji za dodjelu sredstava, provodi se savjetovanje, procjenjivanje i biranje projekata koji će se financirati. Jedan od najvažnijih ciljeva lokalnih akcijskih grupa je uključivanje ruralnog stanovništva u promicanje novih ideja i aktivnosti, poticanje održivog ruralnog razvoja i stvaranje novih izvora dohodaka u ruralnim područjima (Lokalna akcijska grupa Sjeverna Istra).

Lokalna akcijska grupa konkretno predstavlja:

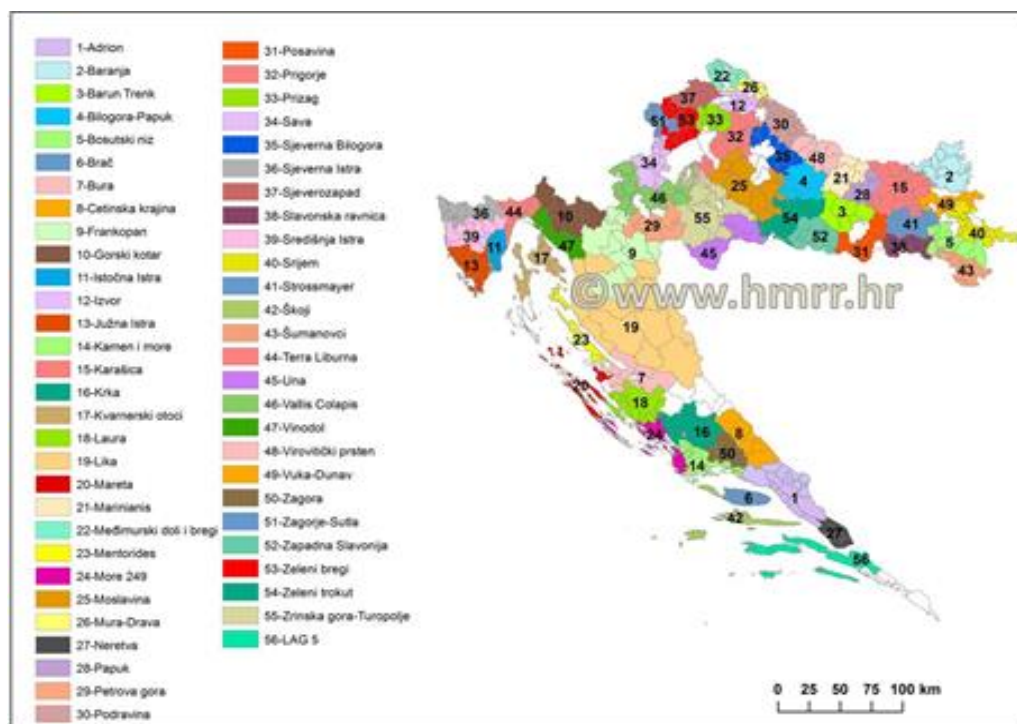
- Partnerstvo predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora određenog ruralnog područja koje je osnovano s namjerom izrade i provedbe lokalne razvojne strategije tog područja,
- članovi mogu biti fizičke i pravne osobe,
- predstavlja ruralno područje s više od 5 000, a manje od 150 000 stanovnika,
- naselje u sklopu Lokalne akcijske grupe ne smije imati više od 25 000 stanovnika (Lokalna akcijska grupa Sjeverna Istra).

3.5.1. Lokalne akcijske grupe u Republici Hrvatskoj

Lokalnim akcijskim grupama u Republici Hrvatskoj nastoji se potaknuti komuniciranje, suradnja te razmjena iskustava. Također se nastoji poticati srodne razvojne inicijative i ruralna područja Hrvatske. Lokalne akcijske grupe pokušavaju sve moguće razvojne mjere što bolje implementirati i sprovesti u djelo, što će za posljedicu imati pozitivnije demografske i ostale komponente lokalnih akcijskih grupa kao pokretača razvoja ruralnih područja.

U Republici Hrvatskoj postoji 56 lokalnih akcijskih grupa. One se rasprostiru na površini od 52.190,05 km², što čini 92,30% ukupne površine Hrvatske. Na tom području živi 2.446.567 stanovnika, što čini 57,10% ukupnog stanovništva Hrvatske, a obuhvaćaju 531 jedinicu lokalne

samouprave (121 grad i 410 općina), što čini 95,50% ukupnog broja jedinica lokalne samouprave u Hrvatskoj (Hrvatska mreža za ruralni razvoj).

Slika 3. Lokalne akcijske grupe u Republici Hrvatskoj

Izvor: <https://hmrr.hr/leader/hrvatski-lag-ovi/>

Lokalne akcijske grupe su učinkovite u poticanju lokalnog održivog razvoja. One okupljaju i kombiniraju postojeće financijske i ljudske resurse iz civilnog, privatnog i javnog sektora te volontere. Udružuju lokalne dionike u vezi zajedničkih projekata i međusektorskih akcija s ciljem postizanja sinergije, zajedničkog vlasništva te kritične mase koja je potrebna za poboljšanje ekonomske konkurentnosti područja. Jačaju suradnju i dijalog između različitih ruralnih dionika koji često nemaju stečenog iskustva u zajedničkom radu te na taj način smanjuju potencijalne konflikte i moderiraju situacije u kojima se dogovaraju rješenja kroz konzultacije i razgovore (Hrvatska mreža za ruralni razvoj). Lokalne akcijske grupe kroz interakciju različitih partnera moderiraju proces prilagođavanja, ali pri tome brinu za okoliš, diversifikaciju ruralnog gospodarstva te kvalitetu življenja u ruralnim područjima.

3.5.2. Lokalna razvojna strategija

Lokalne razvojne strategije izrađuju i provode lokalne akcijske grupe te na taj način definiraju smjernice i ciljeve djelovanja poljoprivredne politike, s ciljem povećanja konkurentnosti poljoprivrede u Republici Hrvatskoj. Temelj za izradu strategije čine mnoge dijagnostičke analize trošenja javnih sredstava u sektoru poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Također je vrlo važno provoditi konzultacije sa svim dionicima u sektoru. Uz strateške dokumente izrađuju se i planovi djelovanja za buduće razdoblje, osmišljavaju se aktivnosti kojima se nastoji ispuniti zadane ciljeve strategije te se razrađuju i provode inovativni pilot-projekti u svrhu testiranja predloženih rješenja (Program ruralnog razvoja).

Lokalne razvojne strategije moraju služiti razvoju lokalnih potreba. Što znači da specifični ciljevi i prioriteti moraju biti odrađeni na lokalnoj razini sukladno tim potrebama. Pri izradi strategije važno je zadržati konzistentnost programskih ciljeva između lokalnih strategija na regionalnoj i/ili sub-regionalnoj te nacionalnoj razini. Izrada strategije je iznimno važna, jer bez strateškog planiranja, definiranja razvojnih prioriteta i izvora sredstava za njihovo financiranje, nije moguće ostvariti razvojne ciljeve u općini, gradu niti u županiji. Izrada lokalne razvojne strategije je ozbiljan i zahtjevan posao s obzirom da je dio LEADER programa koji zahtjeva ispunjavanje određenih uvjeta kako bi uspješno dobili financijsku potporu i mogli je uložiti u provedbu razvojnih projekata. Kako bi lokalne akcijske grupe mogle kvalitetno izraditi strategiju i u potpunosti je provesti, potrebno je da ispunjavaju i usklade sve zahtjeve programa (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije).

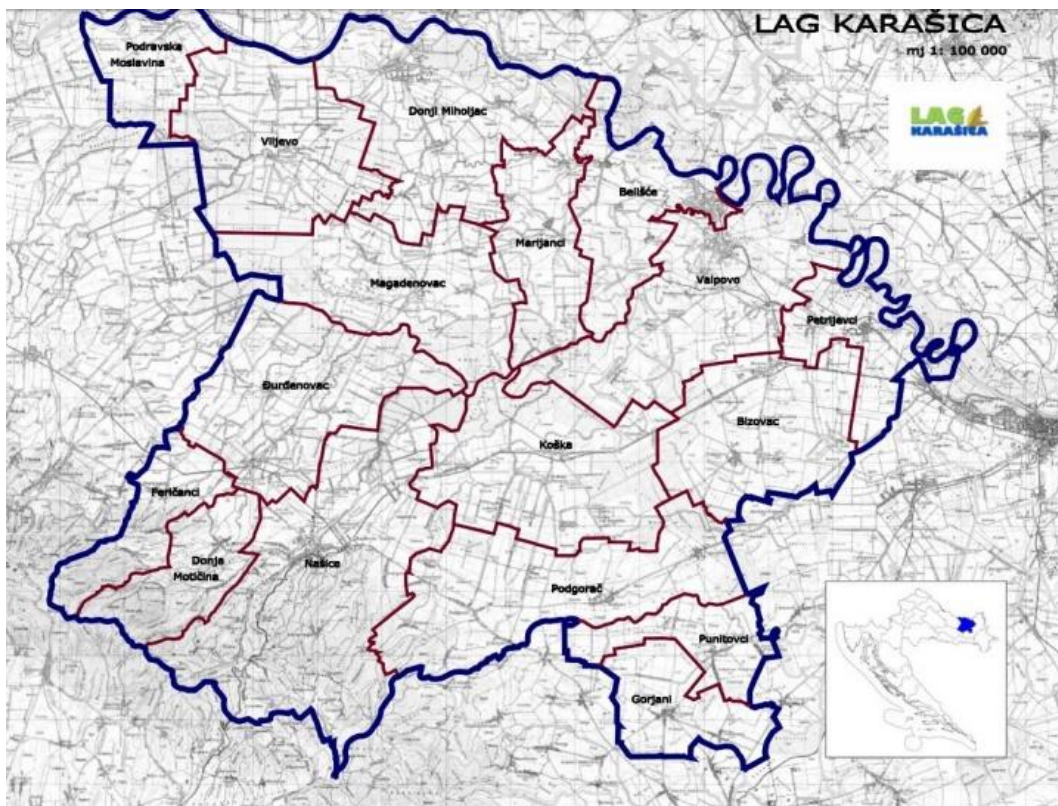
3.6. Lokalne akcijske grupe u Osječko-baranjskoj županiji

Na području Osječko-baranjske županije aktivno djeluju četiri lokalne akcijske grupe, a to su lokalna akcijska grupa Karašica, Strossmayer, Baranja i Vuka-Dunav.

3.6.1. LAG Karašica

Lokalna akcijska grupa Karašica obuhvaća petnaest jedinica lokalne samouprave na području Osječko-baranjske županije. Pripadaju joj gradovi Belišće, Donji Miholjac, Našice i Valpovo te općine Bizovac, Donja Motičina, Đurđenovac, Feričanci, Gorjani, Koška, Magadenovac, Marijanci, Petrijevci, Podgorač, Podravska Moslavina, Punitovci i Viljevo. Lokalna akcijska

grupa “Karašica” osnovana je 28. prosinca 2009. godine kao rezultat projekta «Inicijativa za ruralni razvoj» Hrvatskog instituta za lokalnu samoupravu iz Osijeka (LAG Karašica).

Slika 4. Područje lokalne akcijske grupe Karašica

Izvor: <https://lag-baranja.hr/lag/o-nama>

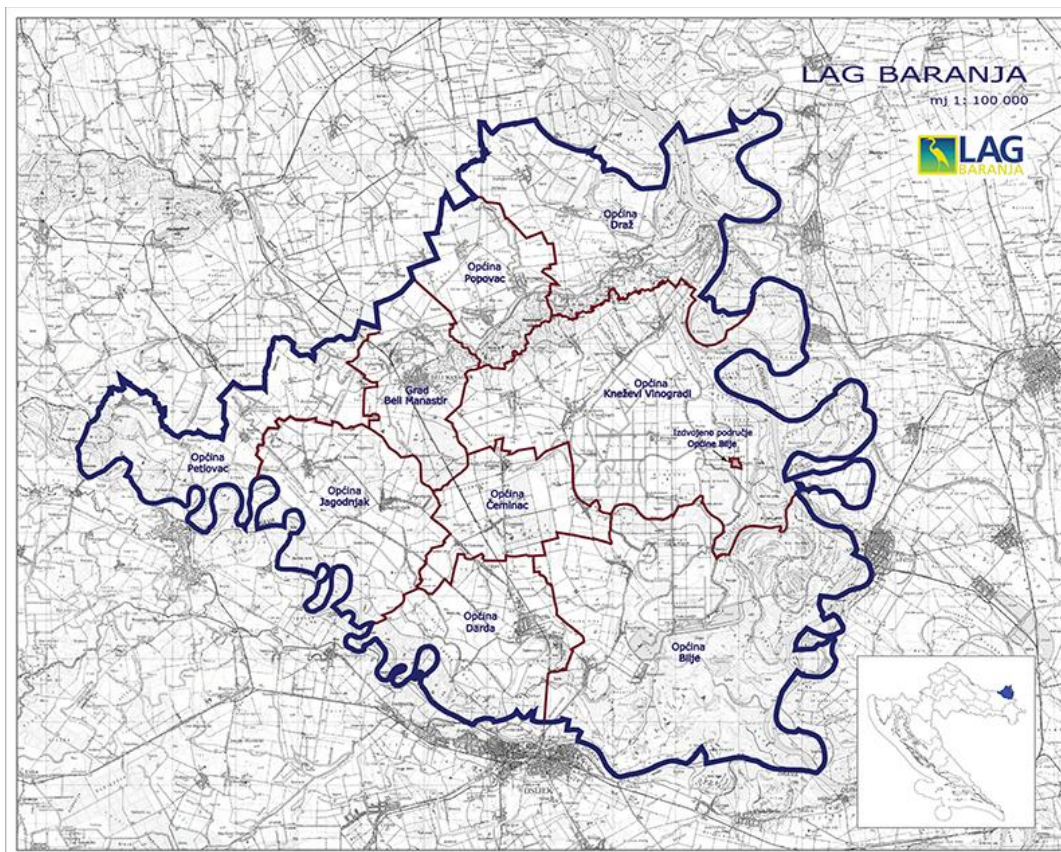
3.6.2. LAG Strossmayer

Lokalna akcijska grupa Strossmayer osnovana je 1. listopada 2013. godine na inicijativu 9 jedinica lokalne samouprave na području Osječko-baranjske županije. Danas lokalnu akcijsku grupu Strossmayer čini grad Đakovo te sedam općina. To su općina Drenje, Levanjska Varoš, Satnica Đakovačka, Semeljci, Strizivojna, Trnava i Viškovci (LAG Strossmayer).

3.6.3. LAG Baranja

Lokalna akcijska grupa Baranja osnovana je 4. veljače 2010. godine, sa sjedištem u Belom Manastiru, a obuhvaća Grad Beli Manastir, dio grada Osijeka (naselje Tvrđavica i Podravlje) i

općine Bilje, Kneževi Vinogradi, Draž. Popovac, Petlovac, Čeminac, Jagodnjak i Darda (LAG Baranja).

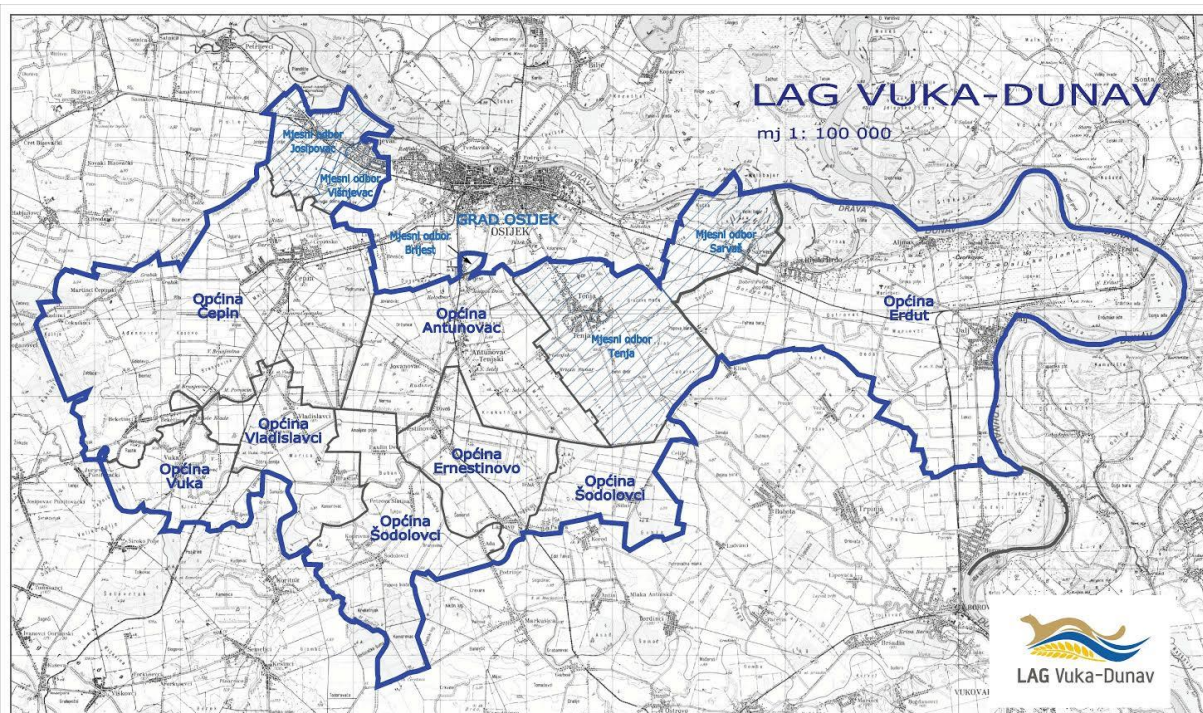

Slika 5. Područje lokalne akcijske grupe Baranja

Izvor: <https://lag-baranja.hr/lag/o-nama>

3.6.4. LAG Vuka-Dunav

Sjedište lokalne akcijske grupe Vuka-Dunav nalazi se u Antunovcu, a ona obuhvaća veći dio grada Osijeka (naselja Brijest, Josipovac, Tenja, Sarvaš i Višnjevac), te općine Antunovac, Čepin, Erdut, Ernestinovo, Šodolovci, Vladislavci i Vuka (LAG Vuka-Dunav).

Slika 6. Područje lokalne akcijske grupe Vuka-Dunav

Izvor: <https://www.lagvuka-dunav.hr/>

3.7. Budućnost ruralnih područja

Cilj je da u budućnosti ruralno područje Republike Hrvatske bude privlačno stanovnicima i posjetiteljima, atraktivno i ugodno za život, rad i boravak. Strategija polazi od pretpostavke da korjenite promjene u razvoju ruralnog prostora Hrvatske traže bitno poboljšanje uvjeta za rad i život stanovništva na tom prostoru. Vizija razvoja ruralnog područja Hrvatske je da se kvaliteta življenja neprekidno poboljšava, a da se razlike u životnom standardu između ruralnih i urbanih područja smanjuju te da postoji dinamička veza između sela, manjih gradova i gradskih područja.

Od 2023. godine, prema novoj zajedničkoj poljoprivrednoj politici, mjere ruralnog razvoja uključiti će se u nacionalne strateške planove u okviru zajedničke poljoprivredne politike. Tim načinom komisija nastoji postići da mjere razvoja ruralnih područja budu kvalitetnije prilagođene aktualnim, ali i budućim izazovima poput klimatskih promjena i smjene generacija te nastaviti pružati podršku europskim poljoprivrednicima u održivom i konkurentnom poljoprivrednom sektoru. Uz to, mjere ruralnog razvoja imaju vrlo važnu ulogu i u kontekstu

ključnih prioriteta i strategija Komisije, poput europskog zelenog plana i dugoročne vizije za ruralna područja (Europska komisija).

3.7.1. Pametna sela

Zaostajanje ruralnih područja, u odnosu na urbane sredine, kao i depopulacija tih područja nije samo problem u Republici Hrvatskoj ili zemljama istočne Europe, već je prisutan i u najrazvijenijim zemljama Europske unije. Rješavanje ovoga problema je od strateškog interesa za cijelu Europu. Koncept pametnih sela prihvaćen je od strane Europskog parlamenta na sjednici održanoj u ožujku 2019. godine i primjenjuje se za razdoblje 2021.-2027. godine. Ovaj koncept će se financirati iz Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda sa najmanje 2,4 milijarde eura, ali otvorena je opcija i dodatnog financiranja iz ostalih fondova Europske unije. Na zasjedanju Europskog parlamenta krajem ožujka 2019. usvojeno je stajalište prema kojemu će članice Europske unije od 2021. godine biti obavezne izdvajati najmanje 5 % sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj za razvoj koncepta "pametnih sela". Tim konceptom se želi postići okruženje koje će stanovnicima ruralnih područja dati jednake mogućnosti kakve imaju stanovnici europskih milijunskih gradova. Cilj je da se kvaliteta života na ruralnom teritoriju izjednači s načinom života u gradovima, kako bi došlo do bolje preraspodjele stanovništva u Europi.

Pametnim selima smatraju se zajednice u ruralnim sredinama koje primjenjuju inovativna rješenja s ciljem poboljšanja svoje otpornosti, nadograđujući se na lokalne snage i mogućnosti. Pametna sela se oslanjaju na participativni pristup u razvoju i provedbi svoje strategije za poboljšanje ekonomskih, socijalnih i okolišnih uvjeta. Poseban naglasak u ovom konceptu stavljen je na digitalnu tehnologiju. Pametna sela imaju koristi od suradnje i povezivanja s drugim zajednicama u ruralnim i urbanim područjima. Digitalne tehnologije uključuju informacijske i komunikacijske tehnologije te iskorištavanje velikih podataka. Oni djeluju kao temelj koji omogućuje ruralnim područjima da postanu okretnija, bolje iskoriste svoje resurse i poboljšaju privlačnost ruralnih područja i kvalitetu života seoskih stanovnika.

Pametna sela su jedno od rješenja kako zadržati tradiciju hrvatskog sela i kako vratiti mlade u ruralna područja. Potrebno je zadržati tradicionalnu ekološku proizvodnju te osmisliti kako

proizvode plasirati konkurentno na tržište. Neophodno je modernizirano upravljanje farmama te kontrolirano i odgovorno korištenje zaštitnih sredstava (Osječko-baranjska županija).

4. ZAKLJUČAK

Tijekom pisanja ovog završnog rada utvrđeno je da Europska unija posebnu pažnju posvećuje Zajedničkoj poljoprivrednoj politici koju provode sve zemlje članice Europske unije. Od velike važnosti za razvoj ruralnih područja je i Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj koji ima za cilj jačanje europske politike ruralnog razvoja i pojednostavljenje njezine provedbe. Posebnu ulogu u razvoju ruralnih područja imaju lokalne akcijske grupe. U radu su prikazane četiri lokalne akcijske grupe koje djeluju na području Osječko-baranjske županije. Lokalne akcijske grupe predstavljaju lokalna partnerstva koja za pružanje podrške ruralnom razvoju, a čine ih dionici iz javnog, civilnog i privatnog sektora.

Cilj ovoga istraživanja bio je napraviti pregled sustava potpore ruralnom razvoju kroz lokalna područna partnerstva, odnosno, lokalne akcijske grupe i nacionalne mreže za ruralni razvoj. Nakon provedenog istraživanja i analiziranja dostupne literature zaključeno je da lokalne akcijske grupe osnažuju ruralna područja te aktivno potiču razvoj ruralnih područja i povećanje kvalitete života stanovnika koji žive u njima.

5. POPIS LITERATURE

1. Novi ZPP 2021.-2027., Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, <https://www.apprrr.hr/buducnost-zpp-a/> (12. ožujka 2022.)
2. Ruralni razvoj, Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju <https://www.apprrr.hr/ruralni-razvoj/> (14. ožujak 2022.)
3. LEADER za ruralno područje, Agroklub. <https://www.agroklub.com/seoski-turizam/leader-za-ruralno-podrucje/9671/> (13. ožujak 2022.)
4. LEADER za ruralno područje, Ministarstvo poljoprivrede, <https://www.savjetodavna.hr/2013/05/27/leader-za-ruralno-podrucje/> (14. ožujak 2022.)
5. Poljoprivreda i ruralni razvoj, Europska komisija - Ruralni razvoj. https://ec.europa.eu/info/food-farmingfisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_hr (17. ožujak 2022.)
6. O programu, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR). https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/european-agricultural-fund-rural-development-eafrd_hr (13. veljače 2022.)
7. Hrvatski LAG-ovi, Hrvatska mreža za ruralni razvoj (HMRR). <https://hmrr.hr/leader/hrvatski-lag-ovi/> (2. travanj 2022.)
8. Novosti, Lag Strossmayer. <https://www.lag-strossmayer.hr/> (9. travanj 2022.)
9. Što je to LAG, Lag Sjeverna Istra. <https://www.lag-sjevernaistra.hr/o-nama/sto-je-to-lag/> (29. ožujak 2022.)
10. O nama, Lag Vuka-Dunav. <https://www.lagvuka-dunav.hr/#> (12. travanj 2022.)
11. O nama, Lag Karašica. <https://lag-karasica.com/o-nama/> (8. travnja 2022.)
12. O nama, Lag Baranja. <https://lag-baranja.hr/lag/o-nama> (9. travnja 2022.)
13. O nama, LEADER mreža Hrvatske. <https://lmh.hr/o-nama> (19. ožujka 2022.)
14. Razvojne strategije, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije. <https://razvoj.gov.hr/oministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/razvojne-strategije/111> (9. travanj 2022.)
15. O nama, Nacionalna mreža ruralnog razvoja. <https://nrm.hr/o-nama/> (24. ožujak 2022.)
16. Pametna sela, Osječko-baranjska županija - Pametna sela. <https://www.obz.hr/index.php/pametna-sela> (27. travanj 2022.)

17. Hrvatska poljoprivreda nakon 2020., Program ruralnog razvoja.
<https://ruralnirazvoj.hr/hrvatska-poljoprivreda-nakon-2020> ukljucite-se-u-javne-konzultacije/
(7. travanj 2022.)

18. Ruralni razvoj – smjernice i primjeri dobre prakse.
https://hmrr.hr/wpcontent/uploads/2020/02/brosura_ruralni_razvoj-smjernice_i_primjeri_dobre_prakse-web.pdf (17. svibanj 2022.)